

ד. 1) מה הם הדברים שנאמרו בסוגיין דאף דנעשית מצוותן לא יצאו מידי איסורן, ומדוע? 2) להיכן היו הולכים הנסכים לאחר ניסוכם, והאם יש בהו אכתי קיום מצוה מדאורייתא או מדרבנן לאחר שנוסכו, ומנין? ומה דין הנסכים לענין מעילה (פרט), ומדוע? 3) היכן היו נותנים את דישון מזבח הפנימי והמנורה, ומנין (באר היטב; רש"י ותוס'?) ומה דין דשן זה קודם פינזיו במעילה ובהנאה, ומדוע (רש"י ותוס')?

ה. 1) באר היטב את שאלת הגמ' "בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אצל המזבח, מזבח הפנימי מנלן" (רש"י ותוס'!) 2) מה הוא "המקדיש דישון בתחילה", ומה דינו, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 3) המקדיש תורין שלא הגיע זמנן, מה דינן לענין מעילה מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינן מדין "מחוסר זמן", ומדוע? 4) בני יונה שעבר זמנם, מה דינן במעילה מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע?

ו. 1) באר היטב את שאלת רב חסדא לעולא "קדושה שבהן להיכן הלכה"? והאם נסתר הוא מדין המשנה גבי בני יונה שעבר זמנן, ומדוע? (רש"י ותוס') 2) כיצד סברה הגמ' דיהיה דין המעילה בזבל ופרש היוצאים מבהמת הקדש, ומדוע? וכיצד הסיקו בדינו, ומדוע? והאם מדרבנן הדין שונה? 3) מה דין החלב וביצי המוקדשין (פרט) במעילה ובהנאה, ומדוע? והאם אפשר ללמוד אית דינם מדין דם הקדשים, ומדוע? והאם יש בהם חובת תשלום, ומדוע? (גמ' רש"י ותוס')

ז. 1) המקדיש בור מלא מים, האם יש בו ובמה שבתוכו מעילה, ומדוע? וכיצד הדין במים הבאים לאחר ההקדש, ומדוע? והאם ראוי הוא לקדושת מזבח או בדין הבית, ומדוע? (רש"י ותוס') 2) הקדיש שדה מלאה עשבים או אילן מלא פירות, האם ראוי הוא לקדושת מזבח או בדין הבית, ומדוע? (רש"י ותוס')? ומה דינו לענין מעילה, וכיצד יהיה הדין בפירות ועשבים שגדלו לאחר ההקדש, ומדוע? 3) פועל או בהמה העובדים בשדה הקדש, האם מותרים לאכול מפירות זו השדה, ומדוע? (רש"י ותוס')? 4) האם מותר להניק בהמת הקדש או חולין מאמה הקדושה, ומדוע? (פרט; רש"י ותוס')? 5) הדש את תבואתו בשדה הקדש, האם יש לחייבו משום מעילה, ומדוע?

ח. 1) מה דין המעילה וההנאה בשרשי אילן הקדש היוצאים בשדה הדיוט, ומדוע? וכיצד יהיה הדין במים היוצאים משדה הקדש לשדה הדיוט, ומדוע? 2) האם יש מעילה או איסור הנאה במים העומדים לניסוך המים (פרט), ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? והאם יש שיעור למי הניסוך, ומניין? ולמאי נפקא מינה? 3) האם יש מעילה או איסור הנאה מן הערבה הנזקפת בחג הסוכות בצירי המזבח, ומדוע (רש"י ותוס')?

ט. 1) קן שבראש האילן של הקדש שנעשה מענפי זה האילן או מענפי שאר אילנות, מה דינו לענין מעילה והנאה, ומדוע? וכיצד דינם של האפרוחין והביצים (גמ' רש"י ותוס')? 2) קן שבראש אילן של אשירה הנעשה מענפי האשירה או מענפי שאר אילנות, האם שרי להנות ממנו, ואי נימא דשרי, האם שרי לטפס על האילן כדי לנטלו, או ליטול את הקן בידו, ומדוע? ומה דינם של האפרוחין או הביצים, ומדוע? 3) האם יש מעילה בענפים ובעלים ובנסורת הנושרים מאילנות הקדש (פרט), ומדוע?

י. 1) כשהיו הגזברים קונים צרכי בנין, אימתי היו משלמים עליהם ואימתי היו מקדשין אותן (פרט), ומדוע? וכיצד היו מקדשין אותן? וכיצד היו משלמים לאומנים את שכרן, ומדוע דווקא באופו זה? (גמ' רש"י ותוס') 2) מה הוא "מותר הקטורת", ואמאי אין להשתמש בה בלא תקנה? וכיצד היתה תקנתה של מותר הקטורת לפי המבואר במסכת שקלים, והאם יש אופנים נוספים לתקנה? ואי נימא דיש, אמאי לא תני לתקנה באופן זה? (גמ' רש"י ותוס') 3) האם הקדש מתחלל על פחות משויו לכתחילה או בדיעבד (פרט; גמ' ותוס')?

יא. 1) מה דינו של האוכל חצי זית מעולה זו וחצי זית מעולה זו או מבהמה שקדושה לברק הבית, וכיצד הדין לענין פיגול ולענין המעלה בחוץ, ומדוע? והאם יש לבאר דמתניתין דקתני להני דיני בדרך לא זו אף זו נקטה, ומדוע (תוס')? 2) מה כלול בכלל "קדשי ה'" (פרט; גמ' ותוס'), ומדוע? והאם בהני שאינן בכלל "קדשי ה'" נמי אית בהו מעילה, ומניין (גמ' רש"י ותוס')? 3) קדשי ברק הבית או קדשי מזבח שמתו, מה דינן לענין מעילה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')?

יב. 1) אלו דברים בעולה ובתורה מצטרפין, ולמאי נפקא מינה האי צירופא (פרט)? 2) מה הוקשה לגמ' על הברייתא "עולה ואימוריה מצטרפין לבזית להעלותן בחוץ ולחייב עליהן משום פיגול נותר וטמא"? וכיצד ביארוה (גמ' רש"י ותוס')? והאם מהני ה"מנחת נסכים" כדי לחייב על הזבח משום נותר פיגול וטמא, ומדוע? 3) אלו דברים אמרינן דנקראים תרומה, ומדוע? ולמאי נפקא מינה?

יג. 1) חצי זית נבלת בהמה טהורה וחצי זית נבלת בהמה טמאה, האם מצטרפין לענין טומאה ולענין אכילה, ומדוע? והאם יש לתלותו בפלוגתא אי איסור חל על איסור, ומדוע? (גמ' רש"י ותוס') וכיצד יתפרשו דברי המשנה "כל הנבלות מצטרפות זו עם זו? 2) חצי זית בשר מן החי של טמאה או טהורה וחצי זית נבלה של טמאה או טהורה, האם מצטרפין לענין אכילה ולענין טומאה, ומדוע? וכיצד הדין בחצי זית אבר מן החי וחצי זית נבלה, ומדוע (גמ' ותוס')?

יד. 1) האוכל שרצים כמה יאכל מהן ויתחייב מלקות (פרט), ומדוע? והאם זה השיעור יכול להיות אף מכמה מיני שרצים? 2) על מה אמר רבי יוחנן "אין לוקין עליהם אלא בכזית"? והאם יש חידוש בדבריו? (גמ' רש"י ותוס') 3) מה הייתה קושית רב אדא בר אהבה לרבא "אלא מעתה בהמה נמי ליפלגי בין מובדלת לשאינה מבודלת"? ומה השיבו רבא? (גמ' רש"י ותוס')

בהצלחה!

תשובות למבחן מעילה י טז

א. (1) רבא חידש דבשר קדשי קדשים שנטמא יצא מידי מעילה, ולרש"י איירי אפילו קודם זריקה, דאי לאחר זריקה תיפוק ליה דיצא מידי מעילה בזריקה. ואמרינן בגמ' דבלא חידושו דרבא הוי אמינא דכיון דאיכא אכתי מצוות שריפה, לא חשיב נעשית מצוותו ואכתי למעלו בה, וכי היכי דאמר רבי יוחנן גבי דשן דכיון דיש מצווה לפנותו לבית הדשן איכא ביה מעילה, קמשמע לן רבא דלא חשיב עבודה להחשיבו כלא נעשית מצוותו. והתוס' כתבו, דאדרבה קודם זריקה וודאי דאיכא מעילה. וחידושו של רבא הוא לאחר מעילה, דאף דיש עליו מצות שריפה מכל מקום לא חשיב כלא נעשית מצוותו ויצא מידי מעילה. וכתב רש"י דמהא דיש מעילה בפיגול ליכא לאקשווי אדרבא דחזוין דאף דאינו ראוי לכלום מכל מקום אית ביה מעילה, משום דיש לומר שכיון דעומד להזרוק כדי לרצות לפיגולו, שפיר אית ביה מעילה. והתוס' כתבו, דמהא דביוצא אין מעילה אליבא דרבי עקיבא ולא אמרינן דכיון דיש מצווה לשרפו חשיב כלא נעשית מצוותו, נמי ליכא להוכיח לרבא, משום דיש לומר דמתניתין איירי דיצא רק מקצת הברש, והרי כבר נתקיים מצווה בבשר על ידי זריקת הדם, ורבא קמשמע לן אפילו היכא דכלל לא נתקיימה בו מצווה.

(2) בלא חידושו דרבא הוי אמינא דכי היכי דבבשר קדשים למדנו דרק לאחר שתצא לבית הדשן או שיהיה ראוי לצאת לבית הדשן פקע מעילתו, הוא הדין לענין אימורי קדשים קלים. וחידש רבא דמיד שמשלה בהן האור פקעה מידי מעילה. דדווקא לענין קדשים קלים דחמירי איכא בהו מעילה עד הרצאת הדשן. וכתבו התוס' דאף מסתברא הוא מסברא ומקרא, דהרי הקרא ד"והוציא את הדשן" נאמר רק בעולה וילפינן מינה רק לקדשי קדשים. וכן מסברא יש לומר דכיון דלא היתה בו מעילה מעיקרא אלא רק בשעת זריקת הדם, הרי דמשום מצות הקטרה דאית עליה עתה יש מעילה, וכל שקיים בו דין הקטרה הרי נעשית מצוותו וליכא ביה מעילה. ועוד חידש רבא, דאף דיש מצווה שהבשר יתעכל, מכל מקום כיון דאין חובה להפך בצינורא, אף דבעלמא חשיב עבודה, דהרי יתעכל מעצמו, שפיר חשיב נעשית מצוותו כשמשלה בו האור.

ב. (1) לענין פיגול חייבים רק על דבר דיש לו מתירין, אבל כל דכולו כליל או דבר שאינו טעון מתירין אין בו משום פיגול, דהרי עיקר דינא דפיגול בשלמים כתיב, והתם הרי הוא דבר שיש לו מתירין. וסברה הגמ' דהוא הדין לענין טומאה, דהא קל וחומר הוא, דמה פיגול דיש בו קרבן קבוע וחיובו בידיעה אחת ולא הותר מכללו, אינו חייב אלא על דבר שיש לו מתירין, טומאה דהותרה בציבור ואין קרבנה אלא עולה ויורד, וכן בענין שתי ידיעות כדי לחייבו, לא כל שכן שחיובו יהיה רק בדבר שיש לו מתירין, ודחינן, דהא כתיב בקרא דטומאה "איש אשר יקרב וגו'", ומשמע דבכל הקדשים הכתוב מדבר. ונותר ילפא חילול חילול מטומאה. ואף דאיכא למימר דחיובו מתחיל מיד משעה שהוקדש, מכל מקום ילפינן מדכתיב "איש אשר יקרב" דחיובו מתחיל רק משעה שקרבו מתיריו, או בדבר שאין לו מתירין משעה שיקדשו בכלי, ולרש"י הילפותא היא, דהא "יקרב" אינו יכול להתפרש כפשוטו דהוא נגיעה כלשון יקרב בעלמא, דהרי לא יתכן דבנגיעה קאמרה תורה דיש כרת [דהרי הקרא באכילה כתיב]. אלא דרשינן משעה שראוי להקרב, ואמרינן דכל דבר לפי עינו. והתוס' כתבו, דכיון דיקרב אינו מתפרש כפשוטו אלא משעה שראוי להקרב, ומאידך כתיב בקרא "אשר יקדשו" דמשמע מיד בשעת ההקדש, ומשום הכי אמרינן דמה שיש לו מתירין, משיקרבו מתיריו, ומה שאין לו מתירין משעה שיקדש בכלי.

(2) ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת בעליה, בכל גווני אין בהו מעילה דהרי למיתה אולא ואין להקדש ריוח בהן. וכן אין עושות תמורה, משום דלאו לכפרה אתו, ולא אלימא למיתפס בהו תמורה. וכן מבואר במתניתין דחטאת שאבדה ונמצאת בעלת מום, וחטאת שעברה שנתה, דבהנך אם נתכפר באחרת הרי למיתה אולא ואין בהו מעילה ותמורה. אבל אם לא נתכפרו באחרת, ורוצים לפדותה הרי אכתי יש בה קדושה לענין מעילה ותמורה. וכתב רש"י דמתניתין אתיא גם כרבנן דאמרו דסתם אבדה לאו מתה היא, ומשום הכי אוקמוה בבעלת מום. והתוס' כתבו, דמתניתין איירי בנמצאה לאחר כפרה ומשום הכי אף רבנן מודים. ומאי דקתני במתניתין "בעלת מום" לרבנותא היא דאפילו דיש עליה תרי פסולי מכל מקום הוי בכלל "חטאת" שמתה.

ג. (1) אם הפריש להדיא לצורך חטאת שלמים ועולה, הרי בשל שלמים אין מעילה כי היכי דבקרובן גופיה ליכא מעילה, ובשל חטאת ועולה יש מעילה. ואם הפריש בסתם, מבואר במתניתין דנמי אין בהן מעילה הואיל ויכול להביא בכולן שלמים. וכתב רש"י דהרי כל מנה ומנה יכול לקנות בהו שלמים, ואף דיכול לקנות בהו נמי עולה, מכל מקום אין להחמיר לענין מעילה דהרי הוא חולין בעורה. והתוס' כתבו דהרי יכול לקנות בכל המעות שלמים שמינה. ואם הפריש ומת, אם היו מפורשין, הרי העולה תקרב לנדבה, והחטאת יפלו דמיה לים המלח כי היכי דחטאת גופיה שמתו בעליה למיתה אולא. והשלמים יביא בהן שלמים ויאכל ליום ולילה כשלמי נזיר. אמנם לחם אין להביא דהרי כתיב ביה "על כפי הנזיר". ואם הפריש מעות סתומים, הלכתא היא דיפלו לנדבה.

(2) ריש לקיש סבר דהוא הדין מפריש מעות לקינו, הרי כיון דיכול להביא בהן תורין שלא הגיע זמנן דאין בהו מעילה, הרי אף מעתה לא ימעלו בהו וכי היכי דמבואר במתניתין גבי מעות סתומים דנזיר דאמרינן דכיון דהיה יכול לקנות בהו שלמים דלית בהו מעילה, הוא הדין דליכא מעילה במעות. ודחה רבא, דבשלמא מעות נזיר הרי עומדים אף לשלמים. אבל מעות קינים כלל לא עומדים לתורין שלא הגיע זמנן, דהרי עומדין הם להקרבה, ואלו הרי אין יכולים אכתי להקריבם.

(3) יש בענין זה שני גירסאות בסוגיין, דיש שגרסו דאיכא פלוגתא בין רבי מאיר ורבי שמעון לבין חכמים אם יש מעילה מדאורייתא או לאו. אבל מדרבנן כולי עלמא מודו דיש מעילה. ויש שגרסו וכן הכריחו התוס', דכולי עלמא מודו דאין מעילה מדאורייתא, ופלוגתייהו היא מדרבנן. והא דאין מעילה מדאורייתא ילפינן לה או מדכתיב "לכם" או מדכתיב "לכפר", והיינו דהדם ניתן לכם לכפרה ולא למעילה. ורבי יוחנן יליף לה מדכתיב "הוא" ודרשינן דבהויתו יהיה, דכי היכי דבסופו אין מעילה, משום דאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלים בו, [דאף דמצינו בכמה דוכתי דברים דעומדין באיסורין אף לאחר שנעשית מצוותן, מכל מקום הוו שני כתובים הבאים כאחד, ואף למאן דלמדים אף משני כתובים, הא בכל הנך איכא מיעוטא], הוא הדין דבתחילתו אין מעילה. אמנם מדרבנן יש מעילה [מלבד לדעת חכמים להאי גירסא]. ואף מדרבנן אין מעילה אלא לאחר שיצא לנחל קדרון, וכתב רש"י דבבית המקדש ליכא מעילה, משום דאין גזרין גזירות במקדש. ואמרינן לקמן (יב:) דבדם הקזה כולי עלמא מודו דיש מעילה מדאורייתא, דהא דם הבהמה בחייה כלל לא עומד לזריקה, ולא התמעט בהנך קראי.

ד. (1) תרומת הדשן אף שנעשית מצוותו אית בה מעילה, דהא כתיב "ושמו" ודרשינן דשם תהיה גניזתו. ובאיברי שעיר המשתלח איכא פלוגתא, האם כיון דכתיב "אל ארץ גזירה", ילפינן דאסורים לעולם. או כיון דכתיב ביה "מדבר" הרי מותרים. וכן לענין בגדי כהונה מצינו פלוגתא בביאור הקרא "והניחם שם", האם הוא איסור הנאה או איסור לכהן גדול להשתמש בו לשנה הבאה. ובעגלה ערופה נמי נאסרה אף לאחר העריפה.

(2) לדעת רבנן היו יורדין עד התהום. ולדעת רבי אלעזר ברבי צדוק, הנסכין היו מתאספין תחת המזבח בלול קטן דהיה שם, ואחת לשבעים שנה יורדין לשם ומעלים היין הקרוש ושוּרפין אותו בקודש, דהא ילפינן "קודש קודש" מנותר. ויש לישנא בגמ' דהאי דינא

מדרבנן בעלמא והאי קרא אסמכתא בעלמא. ומבואר במתניתין דקודם שירדו לשיתין יש בהו מעילה דאורייתא. אבל לאחר שירדו לשיתין לית בהו מעילה. ולדעת רבנן ניחא בפשיטות, דאף אם יקלטן קודם שירדו לתהום ויהנה מהן, לא מעל משום דכבר נעשית מצוותו. ואמרינן בסוגיין דהוא הדין לרבי אליעזר אם יקלטן קודם שיגיעו לשיתין הרי אין בהו מעילה, וביאר רש"י משום דרק ריצפת השית מקדשתן לחייב מצוות שריפה. ויש לישנא בגמ', דאף לרבי אליעזר אין מעילה אפילו לאחר שיגיע לשית משום דמדרבנן בעלמא הוא דחייב לשורפן.

3) דישון מזבח הפנימי והמנורה ניתן במקום דשן מזבח החיצון שהוא מקום זריקת מוראת העוף ונוצתה. וילפינן לה מדכתיב גבי מוראת העוף "אל שפך הדשן", וליכא למימר דהאי קרא ללמד על שפך דשן מזבח החיצון, דהא כבר כתיב קרא להדיא, וביאר רש"י דליכא למימר דאתי רק לקבוע מקום למוראת העוף, דהא להאי סגי לכתוב "אצל המזבח" והוי ילפינן אצל משפך הדשן. והתוס' ביארו, דליכא למימר דאתי לקבוע מקום לדשן המזבח דהוא "קדמה", דהא להא סגי לכתוב רק "אצל המזבח קדמה". ועל כרחך לדשן הפנימי אתי. ומדכתיב "הדשן" ילפינן אף לדשן המנורה. והתוס' כתבו דילפינן לה בדשן דשן. ומבואר במתניתין דליכא בהאי דשן משום מעילה, דהא לא נצטוו במצוה לפנותו. והביאו התוס' מהסוגיא בפסחים, דמשעה שעלתה תימרתו אף דלא נעשה עדיין דשן כבר אין בו מעילה. אבל מדרבנן יש בו איסור הנאה.

ה. 1) רש"י ביאר דקשיא לן דבשלמא מזבח החיצון יש בו מעילה משום דכתיב "ושמור", אבל מזבח הפנימי מנלן שיש מקום להניח שם הדשן ואף יהיה בו מעילה כשיניחו שם כדרך שיש מעילה בדשן החיצון הניתן שם. והתוס' ביארו דסברה הגמ' דמדנקטה מתניתין "דישון מזבח הפנימי" משמע דאתי למימר דתרווייהו קיימו בחד דוכתי ולהאי אמרה מתניתין דווקא בחיצון יש מעילה אבל לא בפנימי, ועלה קמיבעיא לן דבשלמא מזבח החיצון כתיב להדיא היכן מקום הדשן דידיה. אבל מזבח הפנימי והמנורה מנין דהתם מקומן.

2) רש"י פירש דהיינו כשנתן את דשן הפנימי במקום הדשן, דעתה חשיב כמקדישו והיינו דנדבק בדשן החיצון ומעתה אית מעילה בבולחו. והתוס' ביארו או דאירי במקדיש דשן כירתו, אמנם הקשו דפשיטא הוא. או דאירי במקדיש דשן לאחר ההרמה דכולי עלמא מודו דאית ביה מעילה.

3) לדעת רבי שמעון יש מעילה אף בתורין שלא הגיע זמנו, משום דאיהו סבירא ליה בעלמא דכל דלאחר זמן ראוי להקרבה, אף עתה שם קרבן עליה, וכדזכרין לענין שחוטי חוץ, דאף במחוסר זמן ובאותו זמן בנו חייב משום שחוטי חוץ. ודעת רבנן דלית בהו מעילה, ואף דבמחוסר זמן יש מעילה, ופירש רש"י דהיינו גבי בכור ומעשר [ומעילה לאו דווקא אלא היינו איסור הנאה], מכל מקום ליכא למילף מינה לעופות, דשאני בהמה דחייל קדושה אף על בעלת מום, דהרי יכולה להפדות, הוא הדין דתחול על מחוסר זמן, אבל בעוף הא אין פדיון לעוף ולא מצינו דיחול על בעלת מום, ומשום הכי אף במחוסר זמן כיון דאינו ראוי לא חייל עליה קדושה ולית ביה מעילה. ואמרינן בסוגיין דמכל מקום מדרבנן לכאורה יש מעילה, אלא דנשאר בתמימה [לפירוש רש"י], דכיון דמעולם לא היתה בו מעילה דאורייתא, מהיכי תיתי שיתקנו בו רבנן מעילה מדבריהם.

4) כולי עלמא מודו דתורין דעבר זמנו אין בהו מעילה מדאורייתא, דהרי אינן ראויים לקרבן ואף לפדיון אינן ראויים דהרי אין פדיון לעופות, והוי כקדשים שמתו שיצאו מידי מעילה. אמנם אמרינן דמדרבנן אית בהו מעילה.

ו. 1) רש"י ביאר דרב חסדא תמה קדושה שבהן להיכן הלכה ואמאי יצאה מידי מעילה, והשיב לו עולא דהרי במתניתין גבי תורין מבואר להדיא דקדושה שבהן שפיר אולא כל דאין לקדושה צורך בו. והתוס' ביארו במסקנת דבריהם, דאחר דעולא תמה עליו ממתניתין, ביאר רב חסדא דאף איהו סבר דמדאורייתא לית בהו מעילה, אלא תמה משום דמשמעות דבריו דעולא דליכא מעילה מדאורייתא אלא מדרבנן, ואפילו בקדשים קלים, ועלה תמה דהרי קדושה שהיתה בהן מעיקרא לא חייבה מעילה דרבנן, ולהיכן אולא האי קדושה. 2) סברה הגמ' דיהיה בו מעילה דאורייתא דומיא דדם הקזה, דהרי כי היכי דבהמה לא מתקיימת בלא דם, אף לא מתקיימת בלא פרש המועט שנמצא במעיה. ודחו, דפרש הרי בא מעלמא וכשהוא אזיל הרי בא אחר על ידי מזון אחר שתאכל. אבל דם הרי מעצמה הוא רבה וגדל. ומבואר דמכל מקום לא נהנין מדרבנן. ודמיו אזיל ללשכה. ולרש"י היינו דצריך לשלם ההנאה ללשכה. והתוס' כתבו דהיינו רק דין לגיזבין למכור הזבל שיפלו דמיו ללשכה, אבל וודאי דאין תשלום אפילו מדרבנן, דהא לא אמרינן הכא דהוי מעילה מדרבנן, אלא איסור הנאה גרידא.

3) מבואר במתניתין דאם הקדושה למזבח, הרי החלב והביצים אינן במעילה, דהרי אינם ראויים למזבח. וכתבו התוס' דמכל מקום איכא איסורא מדאורייתא עליהם, דהא חזינן דאפילו בפסולי המוקדשין נאסר החלב. ומכל מקום לדבריהם אין חובת תשלום אפילו מדרבנן. ולרש"י מדרבנן יש חובת תשלום, והיינו דאמרינן דכל היכא דתתני "לא נהנין ולא מועלים" יפלו דמיו ללשכה. ואם הקדיש את דמיהם לבדק הבית או אפילו למזבח, הרי הכל קדוש ויש בו מעילה מדאורייתא. ואמרינן בסוגיין דאין ללמוד את דין החלב מדין דם הקזה, משום דבהמה בלא דם לא קיימא, אבל בלא חלב שפיר קיימא.

ז. 1) יש מעילה בו, והביאו התוס' דהרשב"ם פירש דהוא על ידי הצנעת חפציו בבור. והתוס' כתבו דהרי אין מעילה במחובר, אלא איירי בעוקר חוליא. וכן יש מעילה במים. והמים הבאים לאחר ההקדש אין בו מעילה דהרי לא הקדישם, ואף ההקדש גופיה לא זכה בהן. וראוי הוא רק לבדק הבית לצורך גיבול הטיט, אבל אינו ראוי לא לניסוך המים דהא בעינן מים חיים, ואף לא להדחת הקרביים, דהא להא היו משתמשים באמת המים שהיתה במקדש.

2) שדה מלאה עשבים אינה ראויה אלא להמכר. אבל אילן מלא פירות, אם הם מגפן וזית הרי ראויים לנסכים, אבל משאר אילנות כתבו התוס' דאינם ראויים למזבח, דהרי כולהו פירות נאסרו משום "כל שאור וכל דבש". וכתב רש"י דגפן אינו ראוי לבדק הבית משום דקוטו. והתוס' כתבו דכל האילנות אינם ראויים לבדק הבית, משום דכל דמחוברים הם הרי אינם עומדים לקורות משום דדמיהם יקרים טפי כשהם מחוברין. ויש בהו מעילה דאורייתא. ולענין גידולין הבאין לאחר ההקדש, לדעת רבי יוסי אית בהו מעילה, ולדעת תנא קמא אין בהו מעילה.

3) אסור לפועל לאכול, וכתב רש"י דהא דווקא בשל "רעיק" התיר הכתוב לאכול. וכן פרה אסורה דהא כתיב "בדישו" ולא בדיש הקדש. והתוס' כתבו דילפינן פועל מבהמה דהא איתקיש חוסם לנחסם ונחסם לחוסם.

4) לדעת רש"י בהמת הקדש שרי לינוק מבהמת הקדש, אבל בהמת חולין אסורה לינוק מהקדש, וילפינן להו מבכור דהרי בכור בכל מה דאית ביה איכא מעילה דהרי אין בו חלב, והוא הדין למעשר, דילפינן גזירה שוה "העברה העברה" וכן לשאר קדשים בגזירה שוה ד"אמו אמו". מלבד היכא דהתנה מעיקרא דהחלב לא יהיה בכלל הקדושה, ואף גבי מעשר יכול להתנות הכי, משום דבירו היה לא להכניסה. והתוס' כתבו, דבהמת חולין פשיטא דאסורה דהא כבר ילפינן דחלב קדוש מהא דאפילו בפסולי המוקדשין נאסר החלב. וסוגיין איירי לענין ולד קדשים, דאפילו הכי אסור לה לינוק מאמה, ואפילו דכתיב בה "תחת אמו". ולהאי ילפינן מבכור דכי היכי

דבכור יונק מאמו החולין ולא מאמו הקדושה דהא לא משכחת לה אמו קדושה, דבהקדש אין דין בכור, הוא הדין מעשר ושאר קדשים יונק דווקא מאמו החולין.
(5) אם דש קלעילין חייב משום מעילה, דהרי אבן היוצא מקרקע הקדש מהני לה.

ח. (1) אין מעילה בשרשי אילן הדיוט הבאין בשל הקדש משום דאזלינן בתר עיקר האילן, ומכל מקום איכא איסור הנאה. וכן אין מעילה בשרשי אילן הקדש היוצאים בשדה הדיוט. ובגמ' בבבא בתרא אמרינן דאתי כרבי יוסי דאין מעילה בגידולין, או דאיירי לאחר ט"ז אמה דאינו יונק מן האילן. ומכל מקום איסור הנאה איכא. ועוד מבואר במתניתין דאיסור להנות ממים היוצאים בשדה הקדש. וכתב רש"י דהיינו מים היוצאים משדה חולין שנכנסו לתוך שדה הקדש, דבשדה הקדש איסור להנות מהן, אבל מעילה לית בהו, דהרי לאו משל הקדש נינהו, וכן כשיצאו משדה ההקדש שרי בהנאה.

(2) מבואר במתניתין דהמים הנמצאים בתוך הכר של זהב, אין בהו מעילה, דהרי אינן כלי שרת ואינם מקדשין. אבל איסור הנאה איכא משום דמיוחד הוא לקדש. ואחר שנתנו בצלוחית המקודשת כדי לנסך בה, מבואר במתניתין דאיכא מעילה. ודעת ריש לקיש דרק בג' לוגין איכא מעילה, והיינו משום דסבר שיש שיעור למי הניסוך שהם ג' לוגין, דהרי הוקש לניסוך היין אליבא דרבי עקיבא בקרא ד"ונסכיה". ואם יש בה יותר מג' לוגין הרי ליכא מעילה משום דאין הכלי שרת מקדש אלא הראוי לו. וכתבו התוס' דאם לבסוף נשתירו בו ג' לוגין, הרי יש בהו מעילה. ועוד פירשו, דכוונת ריש לקיש דאינו מועיל אלא אם ישתה ג' לוגין. ודעת רבי יוחנן דאין שיעור למי הניסוך, והכלי מקדש את כל המים ובכולהו איכא מעילה. ועוד איכא נפקא מינה לענין המנסך מי החג בחוץ, דאי נימא דאין להם שיעור, הרי חייב על כל שהוא. ואי נימא

(3) אין בערבה זו מעילה משום דלא הוקדשה, אבל איסור הנאה איכא, וכתב רש"י דהוא רק קודם זקיפתה בצידי המזבח, דהרי עומדת למצוותה. אבל אחר שזקפה בצידי המזבח, כיון דכבר נעשית מצוותה, תו ליכא איסור הנאה. אמנם דעת רבי אלעזר ברבי צדוק, דהזקנים היו נוטלין ממנה ערבות. וכתב רש"י דהיינו אף קודם הזקיפה. והתוס' כתבו דסבר רבי אלעזר ברבי צדוק דמצוות לאו להנות ניתנו.

ט. (1) קן בראש האילן של הקדש, אם נעשה מענפי ההקדש, דין מעילתו תליא בפלוגתא אי יש מעילה בגידולין, וכולי עלמא מודו דאיסור הנאה איכא. ואם נעשה מענפי שאר אילנות, תליא בגירסאות בסוגיין אי יש בה לכל הפחות איסור הנאה. דלגירסת רש"י מבואר דאיכא איסור הנאה מדרבנן משום דעומד הוא באילן ההקדש. ולגירסת התוס' בריש סוגיין אמרינן דאין בו איסור הנאה כלל. אבל לדעת רבי אבהו אמר רבי יוחנן שפיר איכא למימר דאיסור הנאה מדרבנן. ומבואר בסוגיין דהאפרוחין הפורחין ודאי מותרים דהרי אינן שייכים לאילן, אבל הביצים וכן האפרוחין הצריכים לאימן שלא נייד, הרי הם כהאילן ואסורים.

(2) אם נעשה מענפי אילן אחר, הקן עצמו מותר. ושרי אפילו ליטלו בידו, אבל אסור לטפס על האילן וליטלו, משום דנהנה מאילן של אשירה. ואם נעשה מענפי אותו האילן, לדעת ריש לקיש דעבודה זרה שנשתברה מאיליה מותרת משום דוודאי הגוי ביטלה, הרי נמי הקן מותר. אמנם אסור לטפס באילן וכדלעיל, ולדעת התוס', אף אסור ליטול הקן בידו אלא יתיונו בקנה, משום גזירה אטו יטול אף מענפי האילן עצמו משום דדומים הם. ולדעת רבי יוחנן דאין עבודת כוכבים מתבטלת מאיליה אלא אם יבטלנה הגוי בפירוש, הרי הקן עצמו ודאי דאסור. ומכל מקום האפרוחין שאינם צריכין לאימן לכולי עלמא מותרים. וכתבו התוס' דמכל מקום יתיונו בקנה ולא יטלם בידו, גזירה שמא יבוא לטפס באילן, משום דקשה ליטול רק האפרוחין בלא לטפס על האילן. והביצים והאפרוחין הצריכים לאימן, הרי אסורים וכדבהקדש.

(3) אם הקדיש אדם עצים, הרי יש מעילה בכולהו אף בענפים ובעלים והנסורת, דהא הקדיש לכולהו. אבל אם הוא עץ הנקנה על ידי הגיזברין, אין מתכוונים להקדיש אלא הראוי לקורות, ולהכי אין מעילה אלא בעץ עצמו.

י. (1) דעת שמואל דהיו קונים צרכי הבנין באמנה או בהלוואה, אבל לא היו משלמים ממעות הקדש דהרי המוכר כשיקבל את הכסף ימעל, אלא לאחר שבנו היו מפרישים מעות כדי הוצאת צרכי הבנין וכדי שכר האומנים, והיו מחללים את קדושתן על הבנין, ובאלו המעות שיצאו לחולין היו פורעין את שכר צרכי הבנין, וכן היו משלמים לאומני הבנין כדלקמן. והתוס' כתבו, דאם היו מקדשים את הבנין מעיקרו על ידי חילול מעות ההקדש על צרכי הבנין, הרי לא היה כיצד לשלם לאומנים משום דאין ההקדש מתחלל על המלאכה, ולהכי קנוהו באמנה או במעות חול, ורק לאחר הבנין היו מקדשים אותו. ודעת רב פפא דלא היו מקדשים אותו מעיקרא משום חשש מעילה שיבואו להנות בצילם ובמשענותם תוך כדי עבודתן. אמנם כל דהוצרכו רק לאותו יום, היו כבר מקדשים אותן מיד. ולענין שכר האומנים התבאר כבר דכיון דאין ליתן להם מעות הקדש, ומעות בדק הבית הם הקדש משום דהמתנדבים להם היו מקדישים אותן מיד, רק לאחר שנבנה הבנין וחיללו קדושת המעות עליו, היו פורעין את שכרן של האומנים. והיה דרך נוספת לפורען על ידי מותר הקטורת וכמו שיתבאר להלן.

(2) מותר הקטורת היינו יתר על המנים הנצרכים לשנה, דהרי היו מפטמים מעיקרא ש"ח מנים. ובהן אי אפשר להשתמש לשנה הבאה, דהרי בעינן בניסן לחדש ולהביא מתרומה חדשה. ולהכי היו צריכים לחלל את קדושתה ושוב לקנותה במעות התרומה החדשה. ולדעת רש"י החילול היה על ידי מעות בדק הבית שחיללו קדושתן על הבנין, ולאחר שחיללו קדושת הקטורת עליהן וחזרו להקדיש ויצאה הקטורת לחולין, היו נותנים אותה לאומני הבנין תחת המעות ושוב חוזרין ולקחין אותה מתרומה חדשה. והתוס' כתבו, דהיו מפרישים מעיקרא ממעות הלשכה לצורך שכר האומנים [דבהו איכא למימר לב בית דין מתנה עליהם]. ואמרינן בגמ' דאף דלכאורה היה אפשר לחלל קדושת הקטורת בשבח הבנין, האי מתניתין איירי בגוונא דאין בשבח הבנין כדי שווי הקטורת. ולהכי היו צריכים לחללה על שכר האומנים. וכתב רש"י דליתן לאומנים הקטורת עצמה ליכא למימר, משום דאיירי דאין בה כשיעור כל שכרן, [ועיין עולת שלמה]. וכתבו התוס' דאיירי באומני ציור דשכרן מרובה על שבח הבנין, אי נמי כוונת מתניתין דמחללים על שבח הבנין בצירוף שכר האומנים.

(3) אין ההקדש מתחלל על פחות משהו פרוטה לכתחילה משום הפסד ההקדש, וכתבו התוס' דלהכי כשאין בית המקדש קיים שרי. ואף בזמן שבית המקדש היה קיים, אין לפדות הקטורת הישנה בפחות משוויה בשבח הבנין וכדומה, משום דגזרינן אטו רוב מקומות דכן הוי הפסד הקדש.

יא. (1) האוכל חצי זית משני עולות, הרי מצטרפין למעילה. וכן יש לצרף כזית מב' מיני קדשים כדי לחייב משום פיגול נותר וטומאה, וכן לענין מעלה בחוץ. וכן קדשי בדק הבית מצטרפין עם קדשי מזבח לענין מעילה. אבל אינם מצטרפין לא לענין פיגול נותר וטמא, ולא לענין מעלה בחוץ, משום דלא משכחת הני דיני בקדשי בדק הבית. וכתבו התוס' דליכא לפרש במתניתין דמאי דקתני ברישא קדשי מזבח מצטרפין, והדר תני בסיפא אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית מצטרפין, הוא בדרך לא זו אף זו, דהרי כיון דתני "אחד

קדשי מזבח אחד קדשי בדק הבית, משמעותו, קדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין לעצמן וכן זה עם זה, וכיון דקתני להדיא דינא דרישא, לא שייך למימר בה לא זו אף זו. אמנם גירסת רש"י "קדשי בדק הבית וקדשי מזבח מצטרפין". ולדבריו לכאורה יש לומר דמתניתין לא זו אף זו קתני. אמנם בסוגיין אמרינן תירוץ אחד אמאי תני הכי.

(2) קדשי בדק הבית וודאי הוה בכלל קדשי ה', דהא אין בהן הנאה אלא לה', ולא דמי לקרבנות דאף הכהנים או הבעלים נהנים. והסיקו התוס' דאף עולה הוה בכלל קדשי ה', ואף דהעור אויל לכהנים, מכל מקום הקרבה היא עיקר וכולה אולי לכהנים. אמנם איכא מעילה אף בהנך שאינם מיוחדים כקדשי ה', כבשר קדשי קודם זריקה, וכאימורי קדשים קלים לאחר הזריקה. ובקדשים קלים ילפינן מדכתיב בהו "כל חלב לה". וכתב רש"י דבקדשי קדשים ילפינן מדכתיב "איש כי יאכל קודש בשגגה" דקאי אבל הקדשים. והתוס' כתבו דילפינן לכולהו מהקרא דכל חלב, והיינו, דילפינן מינה דמאי דכתיב "קדשי ה'" לאו דווקא בקדשים המיוחדים לה' איירי.

(3) קדשי מזבח שמתו הרי יצאו מידי מעילה מדאורייתא. וכתב רש"י דהוא משום דכתיב "קדשי ה'" ומאחר דמתו אינן ראויים לקדשי ה'. אבל קדשי בדק הבית שמתו, לא יצאו מידי מעילה, דהרי אף לאחר מיתנתה קדשה לדמים. וכתבו התוס' דאי נימא דבעינן העמדה והערכה אף בבדק הבית, לכאורה צריך לומר דאיירי דווקא בהנך דהועמדו והוערכו קודם מיתנתן. ועוד כתבו, דאף דאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ואפילו בקדשי בדק הבית, מכל מקום שאר הנאות כגון להסיקו תחת תבשילו שרי, דווקא לכלבים אסור.

יב. (1) בעולה יש לצרף את הבשר והאימורים ואת הסולת והיין והשמן דמנחת נסכים דידה. ובתודה יש לצרף אף את הלחם הבא עם התודה. ולענין עולה איכא נפקא מינה בהאי צירופא לענין לחייב במעלה כזית מהן בחוץ, וכן משום פיגול נותר וטמא, ולענין שאם נשתתיר מהן כזית יכול לזרוק את הדם. אבל בתודה מהני הצירוף רק לענין פיגול נותר וטמא, דאילו לענין העלאה בחוץ, הרי דווקא על אימורים חייבים דהם הראויים להקרב בפנים בתודה, ולא מהני לצרף להם מן הבשר. וכן לא מהני לענין אם נשתתיר מהן כזית כדי לזרוק את הדם, והיינו למאן דאמר דבעינן או אכילת מזבח או אכילת אדם.

(2) הוקשה לגמ' דבשלמא לענין העלאה בחוץ אתי שפיר אמאי נקט דווקא עולה, אבל לענין פיגול נותר וטמא הרי אף בשאר הקרבנות איכא צירוף, וכדתנן להדיא דכל הפיגולים והנותרות מצטרפות. וביארו דקאי על נשתתיר כזית מבשר ואימורין ואלבא דרבי יהושע דאמר דבעינן או אכילת אדם או אכילת מזבח כדי לזרוק את הדם, ולהכי דווקא בעולה דכולה כליל איכא צירוף בשר ואימורין, אבל בשאר הזבחים איכא צירוף. והוסיפו התוס', דמאי דקתני בהאי ברייתא "פיגול נותר וטמא", היינו דחשיבה צירוף כדי לזרוק את הדם וחשיב כקרבן מתיריו לענין לחייבו משום פיגול נותר וטמא. ועוד מבואר בסוגיין, דאם נשתתיר רק המנחת נסכים, לא מהני לזרוק עליה את הדם, ולא חשיב כקרבן מתיריו.

(3) תרומת וודאי ותרומת מעשר וכן תרומת מעשר של דמאי, דכולהו איקרו תרומה. וכן חלה וביכורים קרי להם תרומה בקרא. ונפקא מינה דכל הנך מצטרפין זה עם זה לאסור בתערובתן, וכן מצטרפין לענין לחייב האוכל כזית מצירופן בשגגה, בקרן וחומש.

יג. (1) לדעת רב נבלת טהורה ונבלת טמאה מצטרפין דווקא לענין טומאה, משום דבתרווייהו איכא אזהרה על טומאה וטומאתן ושיעורן שוה. אבל לענין אכילה אינן מצטרפין, משום דסבירא ליה דאין איסור חל על איסור, ונבלת הטמאה אינה אסורה משום נבלה אלא משום טומאה, ולהכי ליכא לצרפן. ודעת לוי, דאף לענין אכילה איכא צירוף. וברש"י נראה דהוא משום דסבר איסור חל על איסור. והתוס' כתבו, דסבר לוי דהכא כולי עלמא מודו דאיסור חל על איסור, כי היכי דגלי קרא דחל איסור נבלה אאיסור חלב. ובדעת רב אסי איכא תרי לשיני בסוגיין, האם סבר כרב דמהני צירוף לטומאה ולא לאכילה. או דסבר דאף לענין טומאה לא מהני צירוף. וכתבו התוס' דהיינו משום דסבר דדווקא דומיא דאכילה מצטרפין. ומאי דתני במתניתין "כל הנבלות מצטרפות" דמשמע בין טמאות בין טהורות. לרב קאי רק אטומאה, וללוי קאי אף אאכילה. ולדעת רב אסי אי נימא דסבר דאף לטומאה ליכא צירוף, צריך לומר דאין כוונת המשנה לצרף טמאות וטהורות, אלא טהורות לבד וטמאות לבד.

(2) חצי זית בשר של חיה טהורה או טמאה אינו מצטרף לאיסור אכילה עם חצי נבילה בין טמאה ובין טהורה, דהא תרי איסורי נינהו. וכן ליכא בהו צירוף לענין טומאה, דהרי ליכא טומאה בבשר מן החי. ובחצי זית של אבר מן החי דיש בו טומאה, כתבו התוס' דלכאורה שפיר שייך צירוף לענין טומאה עם נבלה, ומכל מקום קתני בברייתא דלית ביה צירוף. אמנם במסקנת דבריהם כתבו, דוודאי דליכא למימר הכי, דהרי אם יש באבר בשר גידין ועצמות, אף בלאו צירוף איכא ביה טומאה. ואי ליכא ביה בשר גידין ועצמות, הרי דינו כבשר ולית ביה טומאה.

יד. (1) אם אכל אבר שלם, הרי חייב אפילו בכל שהוא. ואם אינו אבר שלם, אם אכלן בחייהן, כולי עלמא מודו דחייב רק בכזית משום דאכילה כתיב בהו. ואם אכלן לאחר מיתנתן, בשמונה שרצים הכתובים בתורה דיש בהו אף טומאה, הרי ילפינן מדפתח קרא באכילה וסיים בטומאה, דשיעורו כבעדשה כלענין טומאה. אבל שאר שרצים דליכא בהו טומאה, הרי אין חייב עליהם אלא בכזית בין בחייהן ובין במיתנתן. וזה השיעור יכול להצטרף עם כמה שרצים, דהא קיימא לן דכל דשיעורם שוה הרי מצטרפין.

(2) רש"י ביאר דרבי יוחנן קאי אשאר שרצים שאינן מטמאים דבהו לוקה רק בכזית, ורבי יוחנן כלל לא קאי אברייתא ולכאורה ליכא חידוש בדבריו. אמנם התוס' ביארו, דרבי יוחנן קאי אבהמות, ואית חידוש בדבריו דאף דבשרצים הוקשה אכילה לטומאה, בבהמה לא הוקשה, ואף שלטומאה סגי באבר אף שאין בו כזית, לענין אכילה אינו לוקה אלא בכזית.

(3) רש"י ביאר דהקשה לו דכיון דבשרצים איכא חילוק בין מובדלת לשאינה מובדלת, והיינו בין הנך דמטמאים להנך שאינן מטמאין, הוא הדין נימא בבהמה דהרי הוקשה לשרצים, ונימא דדווקא במובדלת והיינו הטהורה המותרת באכילה מטמאה בנבלתה בכזית, אבל באינה מובדלת והיינו הטמאה, נימא דבעינן עד כביצה כדי לטמאותה. והשיב לו, דמה דהוקשה בהמה לשרצים, היינו למימר דבתרווייהו אית לאו משום "בל תשקצו". אבל לא הוקשו למילי אחריני. והתוס' כתבו בריש דבריהם דכוונת קושית רב אדא בר אבהו, דכי היכי דבשרצים הקישו אכילה לטומאה, הוא הדין נקיש בבהמה דהרי הוקשה הבהמה לשרצים, ונימא דיתחייב על אכילת אבר ואפילו אין בו כשיעור. והשיב לו רבא דרק לענין שרצים שנאמר בהו הבדלה הקישו אכילה לטומאה. אמנם במסקנת דבריהם ביארו, דכוונת רב אדא דכי היכי דבשרצים איתקש אכילה לטומאה, הוא הדין נימא בבהמה דשיעור אכילה כשיעור טומאה, דהרי הוקשה בהמה לשרצים. והשיבו רבא דהוקש רק לענין הלאו דבל תשקצו, אבל לא לענין לעשות אכילה כטומאה.